

Proletár internacionalizmusra nevelés az olvasástanításban (3. osztály)

A proletár internacionalizmus magában foglalja a Szovjetunióval, a többi szocialista országgal, a nemzetközi munkásmozgalommal, a szabadságuk kivívásáért vagy védelméért harcoló népekkel való szolidaritást. Az internacionalizmus bővülő követelményei nem homályosíthatják el a világ első szocialista országával való szolidaritás változatlanul döntő jelentőségét. Hiszen abban, hogy a szocializmus eleven valósággá válhatott, s hatóköre ilyen mértékben kiszélesedett, a nemzetközi haladás fő erejének, a Szovjetuniónak a szerepe alapvető és elvitathatatlan. (1)

Ezért joggal kiemelt főfeladatunk a hazafias nevelésben „a Szovjetunió, a szocialista világrendszer, az egész haladó emberiség iránti szeretet és megbecsülés felkeltése, a hűség, az együvé tartozás érzelmének kifejlesztése az ifjúságban mindazok iránt, akik az emberi haladás oldalán küzdenek az igazságos társadalmi feltételek megteremtéséért” (2). Fontos alapelv, hogy nevelési feladataink összhangban történő megoldásával érhetjük el, hogy a haza megszerettetésére irányuló tevékenységünk nem korlátozódik népünk, nemzetünk múltjára, nem szakítjuk el azt a jelentől, s méginkább jövőnk perspektíváitól. Így értik meg tanulóink azt, hogy szocializmust építő jelenünk és jövőnk egyrészt forradalmi és haladó nemzeti múltunk következménye, másrészt a szocialista országok erőfeszítéseinek, eddigi harcainak, s elsősorban a Szovjetunió áldozatainak eredményeként született meg, s hogy a nemzetközi haladásért küzdő erők, a szocialista államok egysége, gazdasági, politikai, kulturális és katonai ereje, erkölcsi fölénye a biztosító a szocialista tábor szüntelen fejlődésének, a háború elkerülhetőségének. A hazafias nevelés jelentős helyet kap már az 1–4. osztályban, elsősorban az olvasás és környezetismeret tanításában.

Gazdag, sokszínű anyag segíti a 3. osztályos olvasástanításban a proletár internacionalizmusra nevelés feladatait, benne első helyen a hazánkat felszabadító szovjet nép iránti szeretet elmélyítését.

Az ünnepeinkre vonatkozó ismeretanyag bővül ebben az osztályban *november betedikével* is, amelynek megismertetése során egyrészt azt kell megmutatnunk: hogyan tudott győzni az orosz nép a NOSZF hősi harcaiban, másrészt azt megértetnünk, hogy milyen nemzetközi hatása lett a forradalom győzelmének szerte a világban, és hogyan tette lehetővé hazánk felszabadítását is.

A *Roham a Téli palota ellen* c. olvasmány feldolgozása során meg kell ismer-niük tanulóinknak a feleletet a „miért fogtak fegyvert a forradalmárok” és a „hogyan foglalták el a palotát” kérdésekre, meg arra: „milyen változást jelentett a nép életében a forradalom győzelme”. A feldolgozás közben rá kell irányítanunk tanulóink figyelmét arra a lényeges gondolatra, hogy vajon mi készítette a forradal-

márokat hősiességükre, az emberfeletti erőfeszítésekre, mik voltak tetteik kiváló okai. A forradalmárok bátorságát, hősi elszántságát kellően domborítsuk ki. (3)

A forradalom vezérének, *Leninnek* emberi portréját színesíti, még közelebb hozza a gyermekekhez a *Lenin és a kisfiú* c. mű. Emberi közvetlensége, egyszerűsége és humora kellően bemutatható a feldolgozásban, ugyanúgy mint szerénysége, az önmagáról adott jellemzésben így megfogalmazott: „olyan ember, mint a többi”. Jó, ha élő, húsból, vérből való emberként ismerik meg, tanulják meg tisztelni nemes jellemvonásaiért, s nem szoborra merevedett alakja él tanulóinkban. Ezt a feladatot próbálja kiteljesíteni az *Ötven évvel ezelőtt történt* című anyag, amelyből még jobban kiviláglik Lenin irányító szerepe a forradalom győzelemre vezetésében és a győzelem utáni néphatalom megszervezésében, irányításában. Ragyogó lehetőségeket kínál a feldolgozás a Lenin portré gazdagabbá tételéhez az ellentéték kellő kiaknázása révén. A feladat nagyságának a bemutatása, és az ehhez felnőtt vezető, irányító alakjának a megrajzolása, aki szegényes környezetben, emberi kényelmét alárendelve munkájának, éjt nappallá téve — étlen, szomjan irányítja a harcot, vezeti a forradalmat, aki tudatában van e forradalom világtörténelmi jelentőségének — mindez elemezve kellően kiemeli Lenin szerepét az októberi forradalomban. Nemes feladatunk a zárógondolat nagyszerűségének megértetése, hogy „ennek a hatalmas (forradalmi) tűznek a fénye az egész világot beragyogja majd” — nemcsak zseniális sejtés, gondolat maradt, hanem századunkban élő valósággá lett, a forradalmi tisztító tűz sok ország szabadságát hozta meg.

A *Győzelem* c. vers költői szépséggel fogalmazza meg a forradalom eredményeit, mit hozott az orosz népnek 1917 októbere: békét, a munkásoknak a gyárat, a parasztnak a földet, hajnalt, új életet, szabadságot a népnek. A tömör, súlyos tartalmi mondanivalót a formai szépségek kibontása jól megerősíti és érzelmileg elfogadtatja a tanulókkal. Néhány utalás erre: ahogyan a megszületett gyermek első szava kedves, a legfontosabb nekünk, ugyanúgy a győzedelmes nép első szava, a legfontosabb volt a béke. A felcsapódó, jelt adó láng, a lángra kelt zászló mind látatja velünk az induló harcot, a kiomló vérben megszülető szabadságot, a fényesebb színeket és hajnalokat, mint őszön a lehulló levelek sokasága, a parasztnak beérő kalász, melyért oly sok küzdelem, szenvedés volt a része, a hosszas érlelés után beért késő őszi szabadság — mind, a természeti és történelmi képek súlyos és kifejező ötvözete érezteti meg velünk és gyermekeinkkel a győzelem szépségét, a győzelem mindennél fontosabb voltát. És a világtörténelmi jelentőségét, mert szép a gondolat, mert igaz: megrendültek belé a Föld zsarnok hatalmai, az októberi vihar sok országban elsöpörte a zsarnokságot, meghozta több népnek — az orosz nép mellett — a várva várt szabadságot. Az októberi forradalom világformáló jelentőségét ismertetve végigvezetjük tanulóinkat a dicső októbertől a nekünk drága áprilisi 4-ig terjedő történelmi korszakon. Ebben hangsúlyozzuk a magyar kommuniszták, hazafiak hősi harcait az ellenforradalmi korszak alatt, de megértetjük velük, hogy a rég várt szabadságot nekünk a szovjet katonák hozták el, akik sok áldozat árán, hősiességgel harcolva tették hazánkat szabaddá. (*Az utolsó tőltenyig c. olv.*) Az olvasmányt úgy tárgyaljuk, hogy tanulóink átérezzék a szovjet harcosok önfeláldozását, akiknél a gyermekek és öregek szeretete, a féltő szándék tettere váltódott, önfeláldozó magukat emésztő hősi tetté. A záró gondolata külön kiemelésre érdemel: „A sírjukon azon a tavaszon mindig illatozott a friss ibolya, gyöngyvirág...” Ezt a gondolatot továbbvívve, elfogadtatni tanulóinkkal: hogy évről évre gondolni kell rájuk, rendben tartani sírjukat, és virággal is leróni kegyeletünket-tiszteletünket az életüket adó hősök iránt. Mindez egy-egy osztály, kisdobos raj, őrs megtisztelő feladata-vállalása lehet, mint arra a Nevelési Terv is készítet (4).

A szovjet katonákról kialakuló képet teszi gazdagabbá az *Egy vödör leves* c. mű, melyből a szovjet katona embert és gyermeket szerető tulajdonsága emelendő ki, aki nem hódítóként, hanem segítő, felszabadító harcosként jött hazánk földjére. Akár Ivánnak, akár másnak hívták. (*Egy szovjet harcos.*) Akik jókedvűek voltak, ha lehetett a harc szüneteiben, dédelgették a kisgyermeket, mert sokan érző szívű apák voltak ők is, amivel tudták megajándékozták a kis kölyköket, s a köszönetet sem érve sokszor, indultak tovább a csatába, harcolni-meghalni és győzni. Egy világformáló eszme harcosaiként, egy szabadságért — új társadalomért küzdő nép küldöttjeiként. Tantervi anyagunkban más országok gyermekeinek, életének a megismertetése is jelentős helyet kap. Hogyan éltek régen és hogyan élnek ma a gyermekek más tájakon. Annak a bizonyítása, hogy milyen nehéz volt régen más országokban is a szegény gyermekek élete, történhet *A kalács* c. olv. alapján, mely a francia gyerekek sanyarú sorsát rajzolja meg, szemben a gazdagok jólétével. Persze a felnőttek élete is ugyanolyan kemény, nehéz volt a világ más tájain, mint nálunk, s a nagyon nehéz életű szülők ott sem tudtak gyermekeiknek emberi életet biztosítani. (*A kapzsi Csun.*) Más népek meséiben is megfogalmazódik a nép élete, nyomorúsága, így *A parasztleány* és *a kisnyúl* c. orosz népmesében. Hol a szegény parasztleány álmaiban-gondolataiban benne van a régi muzsikélet minden keserősége, hol dölyfös, könnyelmű urak basáskodtak a szegények felett, bántották őket, mivel nem ismerték a szegénységet, a nyomorúságot, a más kenyerén élést, mely mind osztályrészülnél jutott a szegény embereknek.

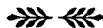
A vörös nyakkendő c. mű példázza azt a gyermeki hősiességet, bátorságot, melyet a német megszállókkal szemben tanúsítottak a szovjet gyermekek. Akik hűek maradtak a mozgalom eszméihez a nehéz időkben is, s ha kellett partizánként szálltak szembe a megszállókkal a szovjet hazában ugyanúgy, mint francia földön és még sok helyen a világon, és szállnak szembe most is az idegen megszállókkal, agresszorokkal, akiknek harcát, hősi helytállását tisztelettel, együttérzéssel kell, hogy figyeljék gyermekeink.

A munkás nemzetköziségre való nevelés jelentős helyet foglal el ennek az osztálynak az anyagában a *május elsejével kapcsolatos anyagok* feldolgozása révén. A mi szabad országunkban ünneplő népet mutatjuk be a *Vidám felvonulás* c. olvasmányban. Akik érzik e szép nemzetközi munkásünnep jelentőségét, s tudják, hogy sok harc árán vívta ki népünk magának május elseje szabadságát. Szükséges utalnunk a régi, harcos május elseji felvonulásokra. Akkor életük kockáztatásával emelték magasra a vörös lobogót apáink, elődeink (*A vörös szegfű* c. olvasmány.) A mai vidám, szabad május elseje ünnepéhez előbb érzelmi szálakon tudunk eljutni tanulóinkkal, előbb meg kell velük éreztetni az ünnep szépségét, a milyen szép gondolatát, a külsőségekből elindulva, az ünnepi díszekből, a csillogásból, az áradó jókedvből, s ebből tovább bontani majd később a miért fontos? gondolatát, a miért szükséges ünnepelni kérdését. Észérvekkel is kibővívte a nagyon szükséges érzelmi ráhatásokat — persze e kettő helyes arányára vigyázva. El kell érniük, hogy a nagyobb gyerekek-tanulók is érezzék a munka ünnepének szépségét, ne csak tudják, hogy „miért kell” ünnepelni, hanem kellő érzelmi hőfok is legyen bennük e nagy ünnep iránt. Szívesen gondoljanak rá, végezzék el az ünnepi készülődésből rájuk jutó megtisztelő feladatokat, örömmel menjenek el a felvonulásokra. Tehát a megfelelő értelmi meggyőződés mellé a megfelelő érzelmi viszonyt is ki kell alakítanunk tanulóinkban a munka ünnepéhez fűződően. *A Dalolj!* c. vers feldolgozása során emeljük ki — hogy még jobban megérezzék a mi gyermekeink, hogy mit jelent a szabad május elseje —, hogy május 1. a munka ünnepe, a világ minden dolgozójának ünnepe, de sok országban még nem ünnepelhet szabadon a nép, tilos a felvonu-

lás, még nem dalolhat-ünnepelhet a munkás. Ehhez a vershez és *A béke dalá-*hoz kapcsoljuk hozzá a béke megvédésének a gondolatát. Tudatosítsuk azt, hogy a mi boldog életünkhöz, országunk fejlődéséhez elengedhetetlenül szükséges a béke. Meg kell értetnünk tanulóinkkal, hogy az eddigi hősi harcok sok-sok áldozata nem volt hiábavaló, sok nép lett szabaddá általa, és egyre erősebb az a tábor, a szocialista népek serege, amelyik a békét, a jobb életet, a szabadságot képes biztosítani, megtartani a hódító hatalmakkal szemben, képes biztosítani az emberhez méltó életet az embermillióknak, kik vérrel szereztek meg maguknak. Nem lehet legyőzni a népet, a népeket, kik szabadságukért küzdenek — ez a történelem tanulsága, ezt bizonyítja az emberiség sokezer éves történelme. Ki kell emelnünk katonáink szerepét, néphadseregünk jelentőségét a béke, népünk szabadságának a biztosításában. Akik a mindennapi munkában éppúgy segítik népünket, mint a nagy veszélyek (árvíz, hóvihar, tűzvész stb.) idején, amikor bátran kiállnak a gátra, a pusztító elemekkel szembe szállnak életüket kockára téve, erejüket nem kímélve, igaz katonákként, hazájukat szerető emberekként. Akik mindig készen állnak arra, hogy minden ellenséggel szemben megvédjék hazánkat, békénket, életünket. Mutassunk rá arra, hogy nem vagyunk egyedül, bátran számíthatunk a testvéri szocialista országok, s köztük elsősorban a Szovjetunió támogatására, erejére. Emeljük ki a békéért küzdő népek, s köztük a szovjet nép fáradozását azért, hogy minden nép békében élhessen, szabadon építhesse saját hazáját.

IRODALOM

- (1) Benczédi—Csatári: Szocialista hazafiság — szocialista történelemszemlélet (Az MSZMP KB Társadalomtudományi Intézete), 1967. 42. lap.
- (2) Ifjúságunk szocialista hazafiságra nevelése, OPI Módszertani útmutató, Köznevelés, 1966. 21. sz. 803. lap.
- (3) Kézikönyv az általános iskola 3. osztályának tanítói számára, 1966. 65. lap.
- (4) Az általános iskolai tanulók tervszerű nevelésének programja (Nevelési terv), 1970. 63. lap.

SZABÓ ZOLTÁN

Kaposvár, Tanítóképző Intézet

Tegyük többet a személyiség fejlesztéséért a tanítási órán!

Selye János az „Életünk és a stress” c. könyvében arról is ír, hogy hosszú orvosi gyakorlata során sokat boncolt. Eközben egyetlen olyan esettel sem találkozott, amikor valaki azért halt meg, mert szervezetének minden eleme elhasználódott, és felmondta a szolgálatot. A halál közvetlen oka inkább az volt, hogy valamelyik, illetve néhány szerv vagy szervrendszer, tehát a szervezetnek csupán néhány eleme nem tudta ellátni funkcióját, megszűnt a harmónia. Az élő szervezet elpusztulásához elégséges csupán egyetlen lényeges életfunkció zavara. Egyetlen károsulás végzetes lehet.